plankontoret

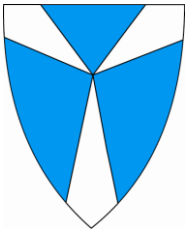

Klima- og energiplan 2018-2029

Kommunedelplan

PLANPROGRAM

Rådmannens forslag datert 22.3.18

Oppdragsnavn: Klima- og energiplan, Planprogram for revisjon av kommunedelplan
Oppdragsgiver: Oppdal kommune v/ rådmann

Dato	22.3.2018
Utarbeidet av	Plankontoret v/ Audhild Bjerke
Kontrollert av	Oppdal kommune v/rådmann

Revisjon	Dato	Revisjonen gjelder
001		
002		
003		

Forord

FNs klimapanel slår i sin femte hovedrapport (2014) fast at den globale oppvarming siden midten av det 20.århundret hovedsakelig skyldes økte klimagasskonsentrasjoner som følge av menneskeskapte utslipp. Konsekvensene av videre temperaturøkning er kjente. Det blir mer ekstremvær som tørke, ekstrem nedbør, stormer, samt havnivåstigning, tap av naturmangfold, mangel på mat og rent vann, og spredning av sykdommer. Alt dette vil gi omfattende risiko for skade på liv, helse og miljø, og med betydelige konsekvenser for den økonomiske utviklingen. Risikoen er størst for dem med få muligheter til å tilpasse seg endringene; slik som fattige mennesker i den fattige delen av verden, men også Norge vil rammes. For Oppdal kommune er det viktig å gjøre sin del av den globale dugnaden som arbeidet mot klimaendringene er.

Ved å gjennomføre målrettede tiltak på de områder der kommunen kan bidra best til klimatilpasninger og reduserte klimagassutslipp, vil kommunen være en del av løsningen på klimautfordringene og bidra til nå klimamål. En kommunedelplan for klima og energi vil være styrende for kommunens politikk på klima- og energiområdet på tvers av sektorer.

Dette dokumentet er et planprogram for revisjon av klima- og energiplan for Oppdal kommune. Et planprogram beskriver innhold, framdrift og aktiviteter i planprosessen, og skal på den måten bidra til en forutsigbar prosess for innbyggere og aktører med interesser i planarbeidet.

Utarbeidelsen av planprogrammet har hjemmel i plan- og bygningsloven § 4-1.

Innhold

1. BAKGRUNN OG FORMÅL 4
   - **1.1 Planprogram** 4
   - **1.2 Formål og avgrensning** 4
   - **1.2 Utfordringer** 4
2. RAMMER FOR PLANARBEIDET 6
   - **2.1 Internasjonale føringer** 6
   - **2.2 Regionale og nasjonale føringer** 6
   - **2.1 Kommunale planer og vedtak** 7
3. SENTRALE TEMAER 8
   - **3.1 Klimatilpasning** 8
   - **3.2 Klimautslipp** 8
   - **3.2 Energiforbruk** 8
   - **3.3 Potensielle energikilder** 9
5. ORGANISERING OG PLANPROSESS 9

1. BAKGRUNN OG FORMÅL

1.1 Planprogram

Oppdal kommunestyre vedtok den 1.3.2017 "Planstrategi for Oppdal kommune 2016 - 2019". Her ble det bestemt at klima- og energiplanen, vedtatt i 2008, skal revideres i valgperioden.
De nasjonale forventningene til kommunalplanlegging sier at energi- og klimaplaner skal rulleres hvert fjerde år. Klima- og energiplanen har ikke tidligere blitt revidert.

Første trinn i arbeidet med revisjon klima- og energiplanen er å utarbeide planprogram, jfr. plan- og bygningslovens §§ 4-1 og 11-13. Formålet med planprogram er å sikre en forutsigbar og effektiv planprosess som legger til rette for god medvirkning fra myndigheter, innbyggere og andre interesserte. Planprogrammet beskriver:

- Formål med planarbeidet
- De viktigste problemstillingene som kommunen ønsker å drøfte i planarbeidet
- Behov for utredninger i planprosessene som skal gi grunnlag for vedtak
- Planprosess og medvirkningsopplegg
- Organisering av planarbeidet

Formannskapet sender forslag til planprogram på høring før det vedtas. Klima- og energiplanen er en kommunedelplan og skal utarbeides i samsvar med planprogrammet som vedtas.

1.2 Formål og avgrensning

Det er viktig å fortsette å jobbe videre mot de målene som er satt nasjonalt og internasjonalt i forhold til å redusere klimautslipp. Statlige retningslinjer for klima- og energiplanlegging i kommunen har som formål å sikre at:

- Kommunen går foran i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.
- Mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene.
- Kommunene bruker et bredt spekter av sine roller og virkemidler i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.

Formålet med denne rulleringen er å fornye, konkretisere og forbedre innholdet i foregående klima- og energiplan. Planen ga en grundig oversikt over status for utslipp og energibruk med de hovedutfordringene Oppdal har i klimaarbeidet. Samtidig ble planen omfattende og detaljert, med mål og delmål, og tiltak som var vanskelig målbare. Ansvarsforholdene var ikke klare nok i oppfølging av de ulike tiltakene, som i stor grad har vært tverrsektorielle. Dette har medført at planen dessverre har havnet «i skuffen» og tiltak har blitt utsatt eller fått mangelfull oppfølging. Ny plan vil ha som mål å være kort og konkret, der fokus skal ligge på tiltakssida med klare prioriteringer.

1.2 Utfordringer

Areal og transport
Oppdal kommune har vekst i folketallet, og deler av året blir kommunens folketall mangedoblet på grunn av både hyttebefolkningen og reiseliv. Innenfor sysselsetting er også tallene positive. Dette er selvsagt er en ønsket utvikling for Oppdal kommune. Samtidig reiser dette utfordringer rundt bærekraftige løsninger innenfor utbygging av både boliger og fritidsboliger og transportløsninger. Kommunen har stor gjennomfartstrafikk fra E6 og Rv70. Forrige plan viste imidlertid at lokaltrafikken utgjør en betydelig andel av transporten i kommunen.

Lokaltrafikken utgjøre en stor andel av trafikken i Oppdal sentrum, som har gjennomgått store endringer etter at ny E6 ble flyttet og tatt i bruk i 2015/-16. Sentrum er i ferd med å få ny struktur. Det etableres nye løsninger for kjøretøy og myke trafikanter som fører til nye kjøremønster og parkeringsplasser, og grønne områder med sosiale møteplasser. Det å begrense og kanalisere bilbruken, og samtidig sikre tilgjengeligheten og servicetilbudet kan være utfordrende. Det er viktig å få på plass gode transportløsninger i forhold til handel og tjenesteyting, arbeidsplasser, skoler og fritidsaktiviteter osv.

Gjennomtenkt arealbruk og god tilrettelegging for blant annet myke trafikanter vil være viktig for å redusere klimautslipp fra lokaltrafikken. En videreutvikling av tilbudet via offentlige kommunikasjonslinjer som tog og buss vil også kunne være strategiske virkemidler.

Kommunens eget klima- og energiregnskap
Kommunen er eier og forvalter av en større bygningsmasse, og kommunen kan i sitt planverktøy sørge for at energivennlige oppvarmingskilder blir førstevalget. Etablering av lokalt fjernvarmenett er ikke realisert, til tross for at tre eksterne aktører hadde levert konsesjonssøknad for et slikt anlegg i 2008. Siden forrige plan er det oppført flere større kommunale og fylkeskommunale bygninger med utvidelser eller nybygg innen helse, omsorg og idrett. Dette aktualiserer behovet for miljøvennlige energiløsninger for å redusere energibruken og klimagassutslippene.

Stadig flere bedrifter i Oppdal tar miljøansvar og har startet opp miljøsertifisering av egen bedrift. Dette er som regel både økonomisk lønnsomt og verdifull markedsføring for bedriftene. Det er flere ulike ordninger for miljøsertifiseringen. Oppdal kommune utreder nå ordningen Miljøfyrtårn mht. både modell og kostnader knyttet til arbeidet. Oppdal kommune ønsker å være en pådriver i klimaarbeidet, både som arbeidsplass, tjenesteyter, forvaltningsmyndighet og samfunnsutvikler.

Avfall og gjenvinning
Siden forrige klima- og energiplan har det blitt innført kildesortering av plast i Oppdal. Ytterligere endringer er ønskelig for å få styrke den sirkulære økonomien innen avfallshåndteringen. Her vil det kunne inngå større grad av gjenbruk, enda flere utsorterte avfallsfraksjoner og tiltak som fremmer og premierer reduksjon av avfall. Oppdal kommune er nå sammen med Nordmøre interkommunale renovasjonsselskap (NIR) i ferd med å endre løsningen for innsamling av husholdningsavfall.

Landbruk
Forrige klima- og energiplan viste at landbruket bidro med en stor andel av klimagassutslippene i Oppdal. Med 75.000 dekar dyrka jord og innmarksbeite er Oppdal en av fylkets største jordbrukskommuner arealmessig. Tross strukturelle endringer, har antall husdyr har holdt seg relativt stabilt, med ca. 45 000 sau og 500 storfe på utmarksbeite. Tilpasningene til et varmere, våtere og villere klima kan også utnyttes positivt. Landbruket i Oppdal kan bli en del av løsningene på klimautfordringene. Lengre vekstsesong kan bli et fortrinn i framtidas matproduksjon. Fornuftig skogskjøtsel kan bidra både i forhold til karbonbinding, økt bruk av tre som byggemateriale og restvirke til bioenergi. Utvikling med god dyrevelferd og større produksjon per dyr er også god klimapolitikk, da dette kan gi mindre utslipp av klimagass per produsert kalori av kjøtt og melk (Reidar Almås, 2018).

Flom, ras, skred
Oppdal har de senere år fått merke utfordringer med et endret klima og mer ustabilt vær. Det har vært registrert flere alvorlige hendelser etter store nedbørsmengder, gjerne kombinert med kraftig vind fra «unormale» vindretninger. «Våttåhaugvinden» er et fryktet værfenomen i sentrum av Oppdal. Siste vinters snøskred i hyttefeltet i Skaret og over elva Driva med påfølgende oppdemming og evakuering er friskt i minne. Jordras, flom, sterk vind og snøskred kan både forårsake store

materielle skader og sette liv i fare. Områder som tidligere har vært klarert som utbyggingsområder må i forbindelse med revisjonen av arealdelen til kommuneplanen vurderes på nytt mht. klimaendringene og de situasjonen som kan oppstå.

Økte nedbørsmengder og -mønster vil også føre til større belastning på ledningsnettet for overvann. Flomvegene for Oppdal sentrum er kartlagt, og det er planlagt og til dels gjennomført etablering av vannveier for store smeltevannmengder både øst og vest for sentrum.

2. RAMMER FOR PLANARBEIDET

2.1 Internasjonale føringer

Paris-avtalen: På klimatoppmøtet i Paris i 2015 ble det inngått en avtale som sier at alle land skal lage en nasjonal plan for hvordan de skal kutte i klimautslipp. Det overordnete målet i avtalen er å begrense den globale oppvarmingen til godt under 2 grader, og helst ikke mer enn 1,5 grad.

FNs bærekraftsmål: I 2015 ble FNs medlemsland enige om de 17 nye bærekraftsmålene som skal gjelde for alle land i verden, også de rike. Bærekraftig utvikling handler om å ta være på behovene til menneskene som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

2.2 Regionale og nasjonale føringer

Både regionale og nasjonale myndigheter har mål for klima- og energiarbeidet. Målene er nedfelt gjennom lover og retningslinjer, og er ytterligere konkretisert gjennom egne planer og veiledere. Noen av de mest sentrale er:

- Meld. St. 13 (2014-2015) Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU
- Meld. St. 21 (2011-2012) Norges klimapolitikk (klimameldingen)
- Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring — Energipolitikken mot 2030 (Energimeldingen)
- Meld. St. 33 (2012-2013) Klimatilpasning i Norge
- Meld. St. 39 (2008-2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen
- Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging
- Regional plan for klima og energi 2015-2020 i Sør-Trøndelag
- Regionale vannforvaltningsplaner for vannregion Trøndelag og vannregion Møre og Romsdal - 2016 -2021

Melding til stortinget 13 (2014-2015) Nye utslippsforpliktelser for 2030 - en felles løsning med EU fastslår at «… Norge innen 2030 kutter klimagassutslippene med minst 40 prosent sammenlignet med 1990, og tar sikte på en felles oppfyllelse av klimamålene i Norge og EU».

Mål for klima og energi i Regional plan for klima og energi 2015-2020 i Sør-Trøndelag:

- Redusere utslippene av klimagasser i Sør-Trøndelag med 40 prosent innen 2030 sammenlignet med 2009.
- Sør-Trøndelag skal spille en ledende rolle i utvikling av klimavennlig teknologi og tilrettelegging for miljøvennlige virksomheter og levemåter.

- Klimarobust og sikkert lokalsamfunn i et endret klima
- Utvikle Sør-Trøndelags fortrinn på energiområdet i samsvar med prinsippene for bærekraftig utvikling.

2.1 Kommunale planer og vedtak

Kommuneplanens samfunnsdel (2010-2025) og ny arealdel (2018-2029) vil bli lagt til grunn for arbeidet med revidering av klima- og energiplanen. Arbeidet med nye arealdel vil pågå parallelt med revideringen av klima- og energiplanen. Fordelen med dette er å bedre kunne foreta klimatilpasninger og integrere klima- og energihensyn også i tilretteleggingen av arealene i kommunen.

I forbindelse med behandling av handlingsprogrammet for 2017-2020, K-sak 16/100 den 22.6.2016, gjorde kommunestyret følgende vedtaket: «Oppdal kommune skal bli en Miljøfyrtårnkommune. Kommunestyret ber rådmannen igangsette arbeidet med sertifisering, og at dette ferdigstilles i løpet av 2017.»

Da kommunestyret vedtok rulleringa av kommuneplanens arealdel 18.1.18, omfattet vedtaket flere punkter som går inn i klima- og energiarbeidet:

- Under formålet med planarbeidet: Arealdelen må i tillegg bygge opp under verdiskaping, næringsutvikling, klima og energi som kritiske suksessfaktorer.

- Fornybar energi.
  Mulige områder/arealer for produksjon av fornybar energi i form av vasskraft og vindmøller søkes avklart i planen.

- Klimatilpasning:
  Praktiske adkomstløsninger til aktuelle, snøsikre aktivitetsområder i høyereliggende områder, samt plassering av nødvendig anlegg for bruken av slike områder til friluftsaktiviteter, inntas i planen.

Ved behandling av handlingsprogrammet, HP 2018-2021, 21.6.17, ble det vedtatt følgende under punkt 2. Effektivisering:

- I tidligere handlingsplaner er det gjentatte ganger påpekt at Oppdal har høye kostnader til energiforbruk i forhold til andre kommuner. I kommunens Klima- og energiplan er det foreslått at kommunen tar i tak både med energisløsingen, gjenvinning og varmepumper. I mange anlegg er det allerede investert i løsninger som forutsetter varmepumpe/gjenvunnet varme. Men fellesanlegget som skulle produsere gjenvinning og jordvarme er uteblitt. Ifølge tidligere beregninger vil en slik løsning gi store, varige besparelser. Kommunestyret ber rådmannen fremme forslag til en slik samlet løsning i god tid før neste revisjon av handlingsplanen.

I tillegg vil også andre kommunale planer og temaplaner bli lagt til grunn. Eksempler på slike er:

- Arealbruksplan sentralskoleanlegget
- Kommunedelplan for trafikksikkerhet 2014 – 2018
- Landbruksplan for Oppdal 2013 – 2021
- Beiteplan for Oppdal 2009, under revisjon – forventes vedtatt våren 2018
- Hovedplan avløp og vannmiljø 2017-2025

- Kommunens overordnete ROS-analyse 2016
- Folkehelseplan for Oppdal 2017 – 2021
- Oppdal sentrum -Parkeringsutredning II, 2017

3. SENTRALE TEMAER

Mye har skjedd innen klimaarbeidet siden foregående plan ble utarbeidet. Vi står midt i et grønt skifte og utviklingen går raskt. Faktagrunnlag og framskriving i foregående energi- og klimaplan bør oppdateres så langt det er mulig og forenkles i framstillingen. Mål og tiltak i planen fra 2008-2013 må bli gjennomgått og evaluert.

Oppdal kommune vil prioritere de områdene som kommunen har mulighet til å påvirke. Fokuset på kommunens egen virksomhet videreføres, herunder kommunen som arbeidsplass, tjenesteyter, forvaltningsmyndighet og samfunnsutvikler.

3.1 Klimatilpasning

Klimatilpasning er ikke særskilt behandlet i foregående plan, men vil nå bli et tema. Klimatilpasning bidrar ikke til CO_2-reduksjon, men handler om å begrense eller unngå ulemper grunnet klimaendringer, og dra nytte av eventuelle fordeler. Fram mot år 2100 forventes det at vi får et varmere klima, med mer nedbør, kortere snøsesong og endret flommønster (www.klimatilpasning.no). Dette kan endre forutsetningene og rammene for flere av kommunens oppgaver, som hvor og hvordan det kan bygges, hvilke helsetjenester befolkningen vil behøve, hvilke bedrifter og næringsliv kommunen bør legge til rette for og forvaltning av naturen. God og helhetlig planlegging, som tar hensyn til dagens og framtidens klimaendringer, står helt sentralt på veien mot et klimatilpasset samfunn.

3.2 Klimautslipp

For årene fram til og med 2009 publiserte Statistisk Sentralbyrå (SSB) tidligere statistikk over energibruk og klimagassutslipp fordelt på kommuner og fylker. På grunn av utfordringer rundt metodebruk og kvalitet på statistikken, er ikke statistikken fra SSB for utslipp før 2009 videreført. Det blir derfor vanskelig å sammenligne fullt ut dagens tallmateriale med grunnlaget i foregående plan. Statistikk fra SSB vil bli lagt til grunn for å vise utslipp for kommunen som egen virksomhet og for øvrige kilder så langt data er tilgjengelig. Følgende datasett er aktuelle å bruke:

- Oppvarming i husholdninger og andre næringer
- Veitrafikk
- Dieseldrevne motorredskaper
- Jordbruk
- Avfallsdeponigass
- Avløp og avløpsrensing og avfall utenom deponigass.

3.2 Energiforbruk

Når det gjelder energibruk, støttet foregående plan seg på de lokale energiutredningene som tidligere ble utarbeidet og offentliggjort annen hvert år av det lokale nettselskapet (Oppdal E-verk) i tråd med Forskrift om energiutredninger. Etter revisjon av forskriften i 2015, ble utredningsplikten erstattet av informasjonsplikt. Det vil si at nettselskapet på forespørsel fra kommunen skal bidra med

informasjon som konsesjonær har om energiforsyningen i kommunen, og som er relevant i kommunal klima- og energiplanlegging.

Gjennomgangen av energibruken hos ulike aktører og næringer i Oppdal vil ikke bli så bred og omfattende som i foregående plan. Arbeidet vil måtte støtte seg på informasjon om energibruk gitt av Oppdal E-verk jfr. informasjonsplikten nevnt over. Energibruk i kommunens egen virksomhet vil bli vektlagt.

For de øvrige kildene til energibruk og klimagassutslipp må det innhentes grunnlagsdata fra Statistisk Sentralbyrå. Miljødirektoratets nettsted www.miljøkommune.no vil være en viktig kilde for faktagrunnlag og veiledning i arbeidet med revisjonen av energi- og klimaplanen for Oppdal kommune.

3.3 Potensielle energikilder

En gjennomgang av potensielle energikilder i Oppdal må gjøres. Mulige områder/arealer for produksjon av fornybar energi i form av vasskraft og vindmøller må avklares, også gjennom arbeidet med ny arealdel til kommuneplan.

Nye, potensielle løsninger for energieffektivisering i kommunens egen virksomhet må vurderes.

5. ORGANISERING OG PLANPROSESS

Regelverket for planlegging etter Plan- og bygningsloven sikrer medvirkning og en åpen planprosess. Gjennom høring og offentlig ettersyn av planprogrammet gis alle mulighet til å gi innspill og påvirke hvilke problemstillinger som skal utredes i planarbeidet. I tillegg kommer vanlige høringer og offentlig ettersyn av planforslaget når det foreligger. Planoppstart og utlegging til høring og offentlig ettersyn kunngjøres med annonse i Opdalingen og OPP. I tillegg vil kommunen informere på sin nettside: www.oppdal.kommune.no og www.facebook.no.

Kommunestyret er planmyndighet og skal vedta planprogram og planen. Formannskapet er kommuneplanutvalg og innstiller til kommunestyret. Planprosess gjennomføres i henhold til Plan- og bygningsloven kapittel 11.

Rådmannen etablerer en flerfaglig arbeidsgruppe som skal utarbeide planforslaget og beslutningsgrunnlaget. Arbeidsgruppa vil være den samme som utarbeider forslaget til kommuneplanens arealdel, og sikrer bedre samkjøring med dette arbeidet. Arbeidsgruppen består av følgende deltakere: Jan Kåre Husa, Ane Hoel, Eli Grete Nisja, Gro Aalbu, Thorleif Jacobsen, Arild Hoel og Vigdis Thun. Andre deltakere trekkes inn ved behov.

Plankontoret skal være sekretariat og utarbeider plandokumenter.

Oppdal kommune ønsker å se utnyttelsen av arealene i sammenheng med klima- og energitiltak og samkjører arbeidsprosessene med kommuneplanens arealdel og klima- og energiplan. Det foreslås derfor en felles workshop med mål å skape debatt og medvirkning om de store linjene i Oppdal kommunes arealutnyttelse sett i sammenheng med klimaforebyggende tiltak og klima- og energivennlig areal- og transportutnytting.

Tema innenfor klima- og energi vil kunne være:

- Arealdisponeringer som fremmer en bedre klima- og energibruk
- Nye utbyggingsområder med mindre transportbehov
- Tilrettelegging for mer klimavennlig transport
- Klimavennlig sentrumsutvikling
- Tryggere utbyggingsområder mht. klimautsatte hendelser

Workshopen har til formål å involvere besluttende organ (kommunestyret), rådgivende organ som ungdomsrådet, eldrerådet og organisasjoner og grupperinger med stor betydning for arealbruken og for en bedre klima – og energibruk i Oppdal.

Tabellen under gir en oversikt over aktiviteter og fremdrift:

Planprogram og oppstart av planarbeid	Fremdrift
Formannskapet: Vedtak om utlegging av planprogram til høring og offentlig ettersyn. Varsel om oppstart av planarbeidet.	12. april 2018

• Høring og offentlig ettersyn av planprogram i 6 uker.
  ○ Høringsfrist 28.mai 2018
• Varsel om oppstart av planarbeid 4 uker.
  ○ Frist for å komme med innspill 28. mai 2018
	Mai/juni 2018

Rådmannen: Vurdering av merknadene og utarbeidelse av saksframlegg Formannskapet: Behandling av merknader med innstilling til kommunestyret	5.juni 2018
Kommunestyret: Vedtak av planprogram	21.juni 2018
Utredninger og utarbeidelse av planforslag	
Arbeidsgruppa utarbeider planforslag med tiltaksplan	Mai – oktober 2018
Workshop, felles med arbeidet med kommuneplanens arealdel	Mai/juni 2018
Planforslag til høring og offentlig ettersyn	
Formannskapet: 1. gangs behandling av planforslaget med innstilling til kommunestyret om utlegging av planforslaget til høring og offentlig ettersyn.	6. november 2018
Kommunestyret: 1. gangs behandling av planforslag, utlegging av planforslaget til høring og offentlig ettersyn.	15. november 2018
• Høring og offentlig ettersyn av planforslaget i min 6 uker. ○ Frist for å komme med merknad 4. januar 2019	November/desember 2018
Behandling av merknader	
Rådmannen: Vurdering av merknadene og utarbeidelse av saksframlegg. Formannskapet: Behandling av merknadene med innstilling til kommunestyret	Februar 2019
Vedtak av planen	
Kommunestyret: Vedtak av planen	Februar 2019

Kilder:

- Almås, Reidar: Klimasmart landbruk. 2018
- Energi- og klimaplan, Oppdal 2008-2013
- FNs klimapanel (IPCC) femte hovedrapport. 2014
- www.klimatilpasning.no
- www.miljøkommune.no
- www.oppdal.kommune.no
- www.ssb.no